

LLIURAMENT O COMPLIMENT DE LLEGATS: PRETENSIONS I PRESCRIPCIÓ

Lídia Arnau Raventós¹
Professora agregada de dret civil
Universitat de Barcelona

1. UN CAS, A TALL D'EXEMPLE

La Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (Secció Primera) 42/2023, del 3 de juliol de 2023,² inspira aquest comentari. Aquesta sentència té l'origen en una acció interposada per un legatari per a reclamar al gravat, que era l'hereu, el lliurament del llegat. Es tractava d'una atribució que requeria sobre una quota indivisa d'un conjunt immobiliari (identificat, globalment, com a càmping Neptuno, ubicat a Pals). Cronològicament, són dades rellevants: el moment de la mort del causant, el 1993; l'acceptació expressa de l'hereu, el 2017, i la data de la interposició de la demanda, que cal situar entre el setembre del 2018 i el 31 de desembre de 2021.³ La principal qüestió que planteja la controvèrsia és la prescripció de la pretensió adreçada a exigir el lliurament del llegat, que, en el cas, era clarament d'eficàcia real, ja que el seu objecte era una titularitat que pertanyia al causant en el moment de la mort (art. 427-10.2 del Codi civil de Catalunya [CCCat]). Mentre que la part reclamant defensava que el termini per a reclamar el lliurament no es podia iniciar abans de l'acceptació expressa de l'hereu (interpel·lat prèviament pel legatari a fi d'exercitar la delació) i que, en conseqüència, l'acció s'havia interposat a temps, la part reclamada sostenia que el còmput s'havia d'iniciar en el moment de la mort, el 1993, de manera que la pretensió hauria prescrit.

1. L'autora pertany al Grup de Dret Civil Català UB (2021 SGR 00347).

2. ECLI: ES:TSJCAT:2023:6958.

3. Ni en la sentència que va resoldre el recurs d'apel·lació (Sentència de l'Audiència Provincial de Girona [SAPG] del 30 de juny de 2022 [ECLI:ES:APGI:2022:869]), ni en la Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya del 3 de juliol de 2023 s'arriba a indicar la data exacta d'interposició de la demanda. L'interval a què es refereix el text resulta: primer, de la SAPG, on es diu que en la demanda el legatari també impugna una escriptura de manifestació d'herència del 13 de setembre de 2018; segon, de la data de la sentència recaiguda en primera instància (que és just a finals de desembre de 2021).

Com s'explica en la sentència de l'Audiència Provincial de Girona (SAPG) que resol el recurs d'apel·lació, la sentència recaiguda en primera instància desestima la pretensió interposada perquè la considera prescrita pel transcurs del termini de quinze anys previst en l'article 1964 del Codi civil espanyol (CC), termini que, segons la sentència, va començar a córrer d'ençà de la mort del causant (vegeu el fonament jurídic [FJ] 4t SAPG); en qualsevol cas, no s'arriben a saber, perquè no es reproduïen, els arguments emprats en la dita sentència a fi de resoldre en el sentit indicat.

Per la seva banda, la SAPG analitza, en primer terme, el dret aplicable a la successió i ho fa a l'empara de la disposició transitòria (DT) primera de la Llei 10/2008, del 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, i de les disposicions transitòries primera i dècima de la Llei 10/1991, del 30 de desembre, del Codi de successions (CS) (FJ 4t SAPG).⁴ Tot i que no ho arriba a dir explícitament, l'Audiència Provincial (AP) cerca la regulació aplicable a la successió a fi d'escatir quin era el termini de prescripció de l'acció. En aquest context, l'AP sembla que l'erra, ja que si la mort es va produir el 1993, és clar que es tracta d'una successió oberta després de l'entrada en vigor del CS⁵ i que, per tant, esqueia aplicar aquest text, i no la Compilació del dret civil de Catalunya (CDCC) (com, en canvi, afirma l'AP en el FJ 4t). Una altra qüestió és que, a manca de fixació en el CS d'un termini de prescripció per a la pretensió adreçada a reclamar el lliurament del llegat, pertoqui recórrer al termini de trenta anys de l'article 344 CDCC. Efectivament, l'article 271 CS, relatiu al dret del legatari a reclamar el lliurament o el compliment del llegat, no establia cap termini específic d'exercici. I, a manca també d'un termini especial en el CC (art. 344, 1r par., CDCC), pertocava aplicar el termini de trenta anys previst en el segon paràgraf de l'article 344 CDCC.⁶ Determinat aquest termini i considerant que la demanda s'interposa després de l'entrada en vigor de la regulació catalana en matèria de prescripció continguda en el llibre primer del CCCat (aprovat per la Llei 29/2002, del 30 de desembre, de la primera llei del Codi civil de Catalunya), l'AP aplica (tot i que expressament tampoc no ho diu) la DT única de la Llei 29/2002, que, amb caràcter general, subjecta als articles 121-1 i següents del CCCat les pretensions nascudes abans de l'1 de gener de 2004 però que s'exercitin després d'aquesta data; aquesta subjecció és general i s'acompanya d'excepcions: la primera és que l'«inici, la interrupció i el reinici de la prescripció produïts abans de l'1 de gener de 2004 es regulen per les normes vigents fins a aquell moment» (lletra a DT única de la Llei 29/2002); la segona i la tercera excepcions (lletres b i c DT única de la Llei 29/2002) impliquen comparar la durada del termini de prescrip-

4. En essència, tant el CS com el CCCat es declaren aplicables a les successions obertes d'ençà de la data de la respectiva entrada en vigor.

5. Text publicat en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* (DOGC) del 21 de gener de 1992.

6. Vegeu, aplicant també el termini de trenta anys d'ençà de la mort (fins i tot produïda abans de la CDCC), les sentències de l'AP de Barcelona del 12 de maig de 1992 (*Revista Jurídica de Catalunya*, 1992, p. 936) i del 6 d'abril de 1990 (*Revista Jurídica de Catalunya*, 1990, p. 650).

ció establert en la regulació anterior amb la durada prevista en el CCCat, de manera que si aquesta darrera és la més llarga, aleshores «la prescripció es consuma quan ha transcorregut el termini establert per la regulació anterior»; en canvi, si la durada establerta en el CCCat és la més curta, aleshores regeix aquest darrer termini a comptar de l'1 de gener de 2004, tot i que «si el termini establert per la regulació anterior, tot i ésser més llarg, s'exhaureix abans que el termini establert per aquesta Llei, la prescripció es consuma quan ha transcorregut el termini establert per la regulació anterior». Arribats a aquest punt, l'AP considera que el termini de prescripció es va iniciar abans de l'1 de gener de 2004 i *sembla* que, per aquesta raó, considera que els terminis de prescripció que escau aplicar són els previstos en la regulació anterior.⁷ L'AP, després de constatar que aquests darrers terminis són superiors al decennal de l'article 121.10 CCCat (és a dir, al que escau a manca de cap altre termini especial), aplica la regla de la lletra c de la DT única de la Llei 29/2002, que mena al còmput de deu anys a comptar de l'1 de gener de 2004. La conclusió és que en la data d'interposició de la demanda la pretensió havia prescrit (de fet, ho havia fet l'1 de gener de 2014). L'argumentació de l'AP suggereix diferents comentaris relatius a per què considera iniciat el còmput del termini de prescripció abans de l'1 de gener de 2004, a la (errònia) vinculació entre aquell inici i l'aplicació dels terminis previstos en la regulació anterior i, en darrer terme, a la identificació d'aquests darrers terminis.

L'AP comparteix l'argument de la reclamant que aquesta part «no podia exercitar la acció de reclamación del legado hasta conocer que el heredero había aceptado la herencia» (FJ 4t, par. 14è). Això equival a descartar que el *dies a quo* del còmput del termini de prescripció s'iniciés amb la mort del causant, que coincideix amb el moment de l'adquisició de la titularitat llegada (art. 267, par. 1r, CS). Segons l'AP, però, en el cas, l'hereu hauria acceptat tàcitament el títol de successor universal en realitzar actes que no es poden fer si no és a títol d'hereu (art. 19 CS) i aquesta acceptació s'hauria produït, a més, d'ençà de la mort del causant, el 1993. A partir d'aquest moment, el cridat a títol d'hereu hauria actuat com a tal, regentant i fent obres al càmping sobre el qual requeia el llegat. L'AP afegeix que la reclamant no podia desconèixer aquests actes perquè l'hereu i gravat pel llegat era el seu propi germà.

Ja s'ha dit que *sembla* que l'AP faci derivar de l'inici del còmput abans de l'1 de gener de 2004 l'aplicació dels terminis previstos en la regulació que regia la successió (és a dir, els terminis aplicables mentre era vigent el CS, i no, en canvi, els terminis generals de prescripció del CCCat). Aquesta vinculació entre una cosa i l'altra no és pas del tot correcta. Segons la DT única de la Llei 29/2002, l'aplicació d'uns terminis o

7. Vegeu-ne el FJ 4t, par. 12: «Señalar que en el presente caso, al iniciarse el cómputo del plazo con anterioridad al 1 de enero de 2004, deberán tenerse en cuenta los plazos previstos en la regulación anterior, tanto la prevista en el art. 344 Compilación catalana, en la que el plazo general para las acciones personales era de 30 años, como la prevista en el art. 1964 CC en su anterior redacción, que era de 15 años».

d'uns altres depèn de la durada, per a afavorir que la prescripció es produeixi com més aviat millor (lletres *b* i *c* de la DT única de la Llei 29/2002). L'aplicació d'uns terminis o d'uns altres no depèn, per tant, de si el còmput s'ha iniciat o no abans de l'1 de gener de 2004;⁸ el que ens vol dir la lletra *a* de la DT única de la Llei 29/2002, reinterpretant-ne el sentit literal, és que el còmput dels terminis de prescripció establerts en la regulació anterior s'inicia, d'entrada, segons el que estableix la dita regulació, però si, aplicant-la, aquest còmput no s'ha pogut iniciar abans de l'1 de gener de 2004, aleshores les regles relatives al *dies a quo* seran les previstes en el CCCat. Però d'això no depèn la durada del termini de prescripció que pertoqui aplicar al cas.

Pel que fa als terminis que regien abans de l'entrada en vigor del llibre primer del CCCat, l'AP esmenta, alhora, el de trenta anys de l'article 344 CDCC i el de quinze anys de l'article 1964 CC, *com si* esdevingués irrellevant i sobrer determinar si era l'un o l'altre, ja que ambdós excedien els deu anys previstos en l'article 121-20 CCCat (i, per tant, es tractava de terminis més llargs als efectes de la lletra *c* de la DT única de la Llei 29/2002). Però la que, es miri com es miri, no resultava aplicable al cas (tot i que les parts, ambdues, entenien que sí que ho era) era la durada quinzenal prevista en l'article 1964 CC, que no era (ni és) cap termini *especial*, sinó el termini que, per defecte, justament preveu el CC per a les accions personals «que no tengan señalado término especial». La conseqüència és que, d'acord amb l'article 344 CDCC, a manca de termini especial (català o estatal), l'aplicable és el de trenta anys.

El TSJC titlla la SAPG d'incongruent perquè va considerar que el *dies a quo* del còmput del termini de prescripció era el de l'acceptació tàcita del títol d'hereu per part del germà del demandant i, en conseqüència, va concloure que la pretensió interposada havia prescrit; el TSJC entén que la resolució impugnada presenta un «vicio de incongruencia» perquè es basa «en un hecho no discutido y prescindiendo al mismo tiempo del consentimiento por las partes» (FJ 2n, ap. 6è). El TSJC descarta que el termini de prescripció s'iniciés amb l'acceptació tàcita i raona en quins termes s'admet, per doctrina i jurisprudència, que el legatari disposa tant d'una «acción personal, “ex testamento”, para reclamar la entrega [...]» com d'una acció reivindicatòria si l'objecte del llegat és un dret de propietat. La primera és la que es podria interposar contra el gravat per l'atribució successòria, mentre que la segona escauria contra el posseïdor del bé llegat (sigui o no el mateix gravat). Per a ambdós casos, el termini de prescripció previst en la regulació anterior (s'entén, segons la regulació vigent en el moment d'obrir-se la successió) era el defectiu de trenta anys (art. 344 CDCC). I, sense més, el TSJC acaba conclouent:

8. Albert LAMARCA MARQUÈS, «Disposició transitòria única», a Albert LAMARCA MARQUÈS i Antoni VAQUER ALOY (ed.), *Comentari al llibre primer del Codi civil de Catalunya. Disposicions preliminars. Prescripció i caducitat*, Barcelona, Atelier, 2012, p. 680.

Por lo expuesto, procede casar la sentencia de la Audiencia y ello tanto si se considera que la reclamación solo pudo realizarse una vez el heredero aceptó la herencia en el año 2017, en aplicación del art. 121-23 CCC en relación con el art. 121-20 y DT Única de la ley 29/2002 de 30 de diciembre, como si se considera, como hemos dicho anteriormente, que la acción para reclamar los legados de eficacia real no prescribe, sin perjuicio de los efectos de la usucapión aquí no invocada.

Per a començar, aquest plantejament alternatiu no és del tot correcte; la raó és que, en el cas, no es pot entendre que l'acció reivindicatòria era imprescriptible, ja que, d'acord amb la regulació aplicable en el moment d'obrir-se la successió, aquesta acció sí que prescrivía i ho feia amb el pas de trenta anys (art. 344 CDCC), igual que ho feia l'acció personal. A partir d'aquí, convindria distingir dues qüestions:

— Per una banda, la relativa a l'inici del còmput. El TSJC no analitza quan calia entendre iniciat el còmput dels trenta anys de l'article 344 CDCC a fi d'aclarir si s'havia iniciat abans de l'1 de gener de 2004. El TSJC situa aquell inici en el moment en què el cridat al títol d'hereu accepta expressament el títol successori. Això equival a descartar que el còmput s'hagués iniciat abans de l'1 de gener de 2004 i, en conseqüència, en aplicació de la lletra *a* de la DT única de la Llei 29/2002, que calgués que es donessin les circumstàncies previstes en l'article 121-23.1 CCCat a fi que comencés a córrer el dit termini. En concret, arran de l'acceptació expressa de l'hereu, el legatari ja sap qui és «la persona contra la qual es pot exercir» la pretensió (art. 121-23.1, al final, CCCat).

— Per altra banda, però, resta la qüestió relativa a la durada del termini. El previst en la regulació anterior era de trenta anys, ja s'ha dit. Pel que fa a la regulació vigent d'ençà de l'entrada en vigor del llibre primer del CCCat, *sembla* que el TSJC sotmet al termini decennal de l'article 121-20 CCCat la que s'ha identificat com a *acció personal*; es tractaria, aquest darrer, d'un termini més curt, que és el que s'aplicaria (lletra *c* DT única Llei 29/2002), de tal manera que la pretensió prescriuria el 2027. Pel que fa a l'acció reivindicatòria, se sap que, d'acord amb l'article 544-1 CCCat, és una acció imprescriptible. Estrictament, la DT única de la Llei 29/2002 no li és aplicable: primer, perquè la dita acció (imprescriptibilitat inclosa) es regula en el llibre cinquè del CCCat; segon, perquè, com que ara es tracta d'una acció imprescriptible, fa de mal dir que la regulació sobrevinguda a l'obertura de la successió preveu un termini *més llarg* que l'establert en la regulació anterior, ja que, estrictament, *no hi ha cap termini* (ni més llarg ni més curt). Una opció passa per aplicar la DT quarta del llibre cinquè⁹ del CCCat, segons la qual l'acció reivindicatòria nascuda però no exercida abans de

9. Aprovat per la Llei 5/2006, del 10 de maig, del llibre cinquè del Codi civil de Catalunya, relatiu als drets reals.

l'entrada en vigor de l'article 544-1 CCCat subsisteix «subjecta al que estableix aquest codi pel que fa a l'exercici, la durada i el procediment». Això vol dir que es tracta d'una acció imprescriptible. La conclusió, es miri com es miri, és que la pretensió del legatari no havia prescrit. Es tracta, certament, del mateix que conclou i resol el TSJC, però amb altres arguments.

Com s'ha dit, la Sentència del TSJC del 3 de juliol de 2023 només serveix per a arrancar aquest comentari, que es fixa únicament en el dret avui vigent.

2. LES PRETENSIONS: PRESCRIPTIBILITAT I TERMINI DE PRESCRIPCIÓ

Convé analitzar la tipologia de les pretensions a disposició del legatari i associar-hi els terminis de prescripció que escaiguin, i, tot plegat, sense descuidar les raons de fons que desaconsellen que el legatari pugui prendre possessió del llegat per si mateix.

2.1. PRETENSÍO DERIVADA DEL TÍTOL SUCCESSORI *VERSUS* PRETENSÍO DERIVADA DEL DRET ATRIBUÏT

I. ¿El llegat, en el sentit d'atribució successòria particular, atorga sempre una pretensió al legatari? O, altrament, tot llegat enclou una pretensió? D'entrada, sembla que la resposta serà que sí si el dret atribuït (o objecte del llegat) faculta el legatari per a exigir una conducta a algú (art. 121-1, al final, CCCat), amb el benentès que, atès que el llegat s'adquireix com a norma general *amb i per* la delació (art. 427-10 i 427-15 CCCat), no es tracta d'una conducta *per a adquirir* la titularitat en què consisteix o sobre la qual recau el llegat, sinó d'una conducta que parteix d'una titularitat *ja adquirida*, que, ara, interposant una pretensió, el legatari *exerceix* (com si, llegant-se la propietat d'un bé, el legatari en reclamés la possessió —perquè escau al propietari tenir-la; art. 541-1 CCCat—, o com si, llegant-se el dret a una prestació periòdica, el legatari exigís al gravat el seu pagament en exercici del dret de crèdit que, arran de la delació, s'ha constituït *ex novo* a favor del legatari). Ara bé, la qüestió que realment es planteja és si *hi ha pretensió* (i, a més, si hi és *sempre*) per raó, només, del *títol successori*, prescindint d'allò llegat i de les pretensions que, per si mateix, l'objecte llegat atribueix al legatari. Si la resposta és positiva, aleshores caldrà admetre, almenys teòricament i per a un supòsit que seria extrem, que els llegats atorguen pretensió encara que el dret atribuït no permeti exigir res a ningú. En aquest sentit, els articles 427-22.1 i 427-18.1 CCCat són molt generalistes i afavoreixen entendre que el llegat *sempre* incorpora una pretensió. El primer s'adreça fonamentalment a delimitar la legitimació passiva de la pretensió (distingint entre «persona gravada» i «persona

facultada») que s'atorga al legatari a fi de reclamar «el lliurament o el compliment del llegat». El segon considera la pretensió però des de la perspectiva d'aquell a qui es pot exigir la conducta i de qui, en conseqüència, *ha de dur-la a terme*. Aquest article, tot i que es rubrica «Compliment», distingeix després entre *lliurament* i *compliment* en funció de si l'actuació deguda obeeix a un llegat d'eficàcia real o d'eficàcia obligacional («ha de lliurar [...] si aquest té eficàcia real, o ha de complir [...] si té eficàcia obligacional»). Aquesta associació entre, per una banda, lliurament i llegat d'eficàcia real i, per l'altra, compliment i llegat d'eficàcia obligacional, és present també en els articles 427.22.1 i 427.22.5 CCCat. Ambdues disposicions, així com l'article 427-18 CCCat, suggereixen alguns comentaris.

L'article 427-18.1 CCCat arrossega el poc encert que mostra, ja abans, l'article 427-15 CCCat, que, a propòsit de l'eficàcia del llegat real per la delació, estableix que d'ençà d'aleshores el legatari adquireix «la propietat de la cosa objecte del llegat». L'article 427-18.1 CCCat projecta el lliurament degut cap a «la cosa o dret real objecte del llegat». La incompletesa d'aquestes expressions la fa vistent l'article 427-10.2 CCCat, tècnicament més encertat i que sí que encaixa en la categoria de llegat d'eficàcia real, entès com aquell en virtut del qual s'atribueix al legatari una titularitat, real o personal (és a dir, «béns o drets reals o de crèdit» [art. 427.10.1 CCCat]), que pertanyia al causant i que no s'extingeix amb la seva mort. Una qüestió distinta és en quina mesura la categoria de *lliurament* també escau als llegats d'eficàcia real que recauen sobre un dret de crèdit. I la resposta és que hi encaixa en els termes de l'article 531-5 CCCat, de manera que el lliurament de la possessió transita cap «el lliurament dels títols, [...] la tradició instrumental o [...] l'ús que en fan els adquirents amb el consentiment dels transmissors». Es pronuncia en el mateix sentit l'article 427-31.3, al final, CCCat.

L'article 427-22.2 CCCat també sembla que s'oblida dels llegats d'eficàcia real que recauen sobre els drets de crèdits. La norma, literalment, es reserva als que recauen sobre titularitats reals (que és com cal interpretar la referència que s'hi fa a «la propietat de la cosa o del dret real»). Però mentre que l'article 427-22.1 CCCat es refereix a *tot* llegat d'eficàcia real (de manera que, d'entrada, tot legatari afavorit amb una atribució d'aquesta naturalesa tindria la facultat d'exigir el lliurament *del llegat*), l'article 427-22.2 CCCat tracta, només, dels drets reals possessoris o que comporten possessió; en aquest cas, es fa una aplicació concreta de la regla de l'apartat anterior i s'insisteix en la facultat del legatari adreçada a exigir el lliurament de *la possessió*. A més («fins i tot» [art. 427-22.2 CCCat]), i amb la mateixa finalitat, pot interposar una acció reivindicatòria «contra qualsevol posseïdor» (sigui o no el mateix gravat). La qüestió que cal plantejar és si la finalitat de l'article 427-22.2 CCCat és només la de reblar que el legatari, com tot propietari no posseïdor, també pot reivindicar el bé («la cosa o el dret») a qui el tingui, o si del precepte es poden extreure més efectes. En aquest sentit, una possible interpretació passa per entendre que la referència que es fa en l'article 427-22.2 CCCat als drets reals possessoris no té com a finalitat matisar la generalitat de la declaració de l'article 427-22.1 CCCat relativa a l'acció que tindria

tot legatari afavorit amb un llegat d'eficàcia real d'exigir el lliurament (ja es tracti d'un dret real, ja es tracti d'un dret de crèdit), sinó la de *recordar* que si aquell objecte és un dret real possessori, aleshores el legatari també pot reivindicar-lo. Això últim, és clar, si el dit dret és la propietat (art. 544-1 CCCat). Un nou dubte rau a saber si altres titularitats reals possessòries són també reivindicables, amb la conseqüència afegida de la imprescriptibilitat de l'acció (art. 544-3 CCCat);¹⁰ en qualsevol cas, a manca de reivindicabilitat en sentit estricte (perquè no es tracta d'un dret de propietat), sembla que el legatari bé ha de poder interposar l'acció real que escaigui al seu dret, real i possessori, a fi d'obtenir la possessió de qui la tingui. I, per la mateixa lògica, el legatari d'eficàcia real que recau sobre un dret de crèdit bé ha de poder reclamar, a qui els tingui, els documents o títols que acreditin l'existència del crèdit llegat.¹¹

II. S'ha dit que sembla que l'article 427-22.1 CCCat no exclou que el legatari també disposi d'una pretensió adreçada a obtenir el lliurament del llegat encara que l'atribució que l'afavoreix *no* recaigui o consisteixi en la propietat d'una cosa o en la titularitat d'un dret real possessori. Sigui quina sigui la naturalesa de l'atribució, noteu que la legitimació passiva la té o bé la persona gravada, o bé la persona legitimada per a complir el llegat. De fet, potser caldria admetre també la possibilitat d'exigir-los el lliurament del llegat que recau sobre un dret real possessori encara que el gravat o legitimat no en tingui la possessió; la literalitat de l'article 427-22.2 CCCat no ho considera; de fet, ho exclou (perquè parla, només, del lliurament de la *possessió*), però ja s'ha dit que aquesta norma té present, precisament, el cas del gravat posseïdor, de manera que permet al legatari interposar, davant d'aquest o de qualsevol altre que tingui la possessió del bé, una acció reivindicatòria. O, dit d'altra manera, l'article 427-22.2 CCCat no diu pas que si el bé o el dret possessori està en mans d'un tercer, aleshores l'única opció que tingui el legatari sigui reivindicar-l'hi. ¿Exigint el lliurament del llegat al gravat que no es troba en possessió del bé, el que es fa és traslladar

10. Vegeu, per exemple, l'article 561-20 CCCat, relatiu a la tutela dels drets de l'usufructuari. Tot i que, certament, el dret d'usdefruit del qual podia ser titular el causant s'haurà extingit amb la seva mort (atesa la naturalesa vitalícia del dret [561-16.1a CCCat]), hom pot pensar en un llegat en virtut del qual el legatari adquireix, amb i per la delació, l'usdefruit constituït *ex novo* per raó de la mateixa atribució successòria (art. 427-10.2 CCCat). Es planteja aleshores si, quan posseeix el bé un tercer, el legatari pot reivindicar-lo sense que la pretensió possessòria resti sotmesa a cap termini de prescripció (quant a la imprescriptibilitat de les accions merament declaratives, vegeu l'art. 121-2 CCCat) o si, en canvi, regirà per defecte el termini de deu anys de l'article 121-20 CCCat. En aquest sentit, que la imprescriptibilitat també pot acompanyar pretensions relatives a la restitució de drets distints al de propietat, ho rebla l'acció de petició d'herència, sotmesa a una mateixa regla (la de la imprescriptibilitat [art. 465-1.3 CCCat]), sigui quin sigui el contingut del patrimoni hereditari.

11. Sembla, però, que la naturalesa d'aquesta acció seria personal, perquè es basa en la titularitat del dret de crèdit llegat, tot i que es podria interposar contra tot aquell que tingui els documents o títols.

a aquest la tasca de recuperar la *possessió* de qui sigui i lliurar-la després al legatari?¹² ¿O, si s'ha dit que l'article 427-22.1 CCCat és general i prescindeix de possessions, n'hi hauria prou amb un acte de lliurament (per exemple, mitjançant l'atorgament d'una escriptura pública) encara que no hi hagi traspàs material de la possessió? Però de què li serviria al legatari procurar aquest lliurament si, igualment, a fi de recuperar la possessió haurà de reivindicar al tercer? Es podria dir que, *d'alguna manera*, aquest lliurament formal implicaria el consentiment del gravat a fi que el legatari pogués prendre possessió «per la seva pròpia autoritat» (art. 427-22.3 CCCat), de manera que es tractaria d'una mena de pas previ per a poder reivindicar. Sigui com sigui, però, l'article 427-22.2 CCCat no avala aquesta interpretació, ja que no condiona de cap manera la reivindicació «contra qualsevol posseïdor» i, de retruc, la presa de possessió per si mateix.

III. ¿Té sentit plantejar-se el lliurament de llegats d'eficàcia real que recaiguin sobre drets reals no possessoris o sobre drets reals, que, en si mateixos, no enclopin cap pretensió? Probablement, caldrà transitar cap a la idea de *quasi traditio*, que prescindeix de la de possessió. Penseu en un llegat d'eficàcia real que recau sobre un dret d'opció real constituït pel causant: ni comporta la possessió de cap bé, ni el seu exercici implica fer ús de cap pretensió, sinó, simplement, l'exercici d'un dret que provoca l'adquisició per qui opta pel dret sobre el qual recau l'opció (art. 568.9.2 i 568-12 CCCat). Hom pot pensar, igualment, en la transmissibilitat *mortis causa* d'un crèdit garantit amb hipoteca, de manera que al legatari, quant a la garantia, ni el facultat per a exigir la possessió del bé garantit, ni el seu exercici implica l'exigibilitat d'una conducta, sinó l'execució del dret real.

IV. Aquests intents, certament erràtics, de prescindir de la naturalesa del dret atribuït (real [possessoris o no] o personal) i de les seves circumstàncies (per exemple, si la titularitat ja era del causant, si la possessió la té el gravat o un tercer...) a fi de valorar si tot legatari té una pretensió basada *només* en el títol successori (que, en tot cas, és un llegat), no sembla que puguin reeixir en el cas del llegat d'eficàcia obligacional, en el qual la pretensió s'adreça al «compliment del llegat exigible» (art. 427-22.1 CCCat). Cal fer notar que en el llegat d'eficàcia real: primer, l'objecte de l'atribució pot ser un dret real o un dret de crèdit; segon, el lliurament és exigible al gravat o facultat per a lliurar; tercer, en cas de recaure sobre un dret de crèdit, qui l'ha de *complir* o satisfer

12. Seria una situació tan patològica com la que deriva de l'article 451-24 CCCat, que legitima tant els legitimaris com l'hereu per a reduir o suprimir atribucions per causa d'inoficiositat legitimària. També aquí es planteja en quins termes pot l'hereu justificar la seva legitimació per a alterar una atribució que ha d'anar a parar al legitimari; si la resposta és que és ell qui respon del pagament de les llegendes (art. 451-15.1 CCCat), aleshores igualment es podria dir que, en el cas que es planteja en el text, també és l'hereu el gravat amb el llegat.

serà qui en sigui el deutor, no pas el gravat.¹³ En el llegat d'eficàcia obligacional passa: primer, que l'objecte llegat sempre serà un dret de crèdit *ex novo*; segon, que la persona gravada és justament qui l'ha de satisfer. No sembla que hi hagi espai per a cap altra pretensió que la que deriva del dret de crèdit o objecte del llegat.

2.2. EL PERQUÈ DE NO PODER «PRENDRE POSSESIÓ, PER LA SEVA PRÒPIA AUTORITAT, DE LA COSA O DEL DRET LLEGATS» (ARTICLE 427-22.3 DEL CODI CIVIL DE CATALUNYA)

I. És l'altra cara de la moneda de l'exigència, adreçada al legatari, reclamar el compliment dels llegats: li cal exigir-ho al gravat o legitimat per a complir perquè no se li permet ni prendre possessió ni cobrar-los per si mateix. Però a què obeeix aquesta manca de legitimació? Les causes d'aquesta prohibició serien més de caire pràctic, operatiu, que no pas d'estricta tècnica o necessitat jurídica. S'han identificat amb l'efectivitat del principi segons el qual *cal pagar abans d'heretar*, amb la preferència dels legitimaris i amb el límit que, a l'hora de complir els llegats, representa allò rebut pel gravat en la mateixa successió o, si el causant no l'ha prohibit, amb el dret a detreure la quarta falcídia.¹⁴ Com hi ajuda, a tot plegat, que el legatari hagi de reclamar el compliment del llegat?

13. Pot passar, però no seria el supòsit habitual, que el gravat sigui deutor del causant i que el crèdit s'atribueixi a títol particular al legatari. Aleshores hom pot distingir, almenys teòricament, entre la pretensió adreçada al lliurament dels títols o documents que acreditin l'existència del dret (que tindria el seu fonament en els art. 427-22.1 i 427-31.2 CCCat i que prescriuria en els termes que es dirà *infra* en l'apartat 2.3) i la pretensió adreçada a exigir el compliment del crèdit (que tindria el seu propi termini de prescripció).

14. Vegeu Pedro ALBIOL MARÉS, «Comentario del art. 271», a Lluís JOU I MIRABENT (COORD.), *Comentarios al Código de sucesiones de Cataluña*, Barcelona, Bosch, 1994, p. 960 i 961. Vegeu també la Resolució de la Direcció General de Dret i d'Entitats Jurídiques (RDGDEJ) del 18 d'abril de 2006 (Resolució JUS/1920/2006, DOGC, núm. 4655 [15 juny 2006], p. 26131 i seg.).

3.3. L'opció reglamentària de condicionar la inscripció del llegat de cosa específica i determinada del testador al lliurament efectiu de la possessió al legatari per part de l'hereu és anterior a la promulgació de la Compilació de 1960 i la seva raó de ser a Catalunya mai no ha estat clara. Habitualment s'ha volgut explicar com a garantia de l'hereu que té la possibilitat de demanar la reducció de llegats per raó de quarta falcídia o dels legitimaris, que poden demanar-la per inoficiositat. Aquesta interpretació no té en compte, però, que els articles 280.2 i 373.4 faculten el legatari afectat per la reducció per evitar-la abonant a l'hereu o al legitimari, en diners, l'import de la reducció i, en tot cas, el legatari adquireix la propietat de la cosa llegada en el mateix moment de la mort del seu causant. Per tant, el dret a la reducció de llegats, tant si és per raó de falcídia com per raó de legítima, es concreta en un simple dret de crèdit.

Estrictament, el principi que limita l'abast de l'enriquiment per causa de mort al patrimoni net o, altrament, el principi segons el qual tenen preferència els creditors hereditaris abans que els adquirents a títol successori, apareix, tot i que de manera col·lateral, en l'article 461-21.2 CCCat, aplicable, només, en cas d'adquisició de l'herència a benefici d'inventari. En aquest precepte, el legislador es limita a establir una regla relativa a la manera d'administrar l'herència beneficiària, que tècnicament s'articula imposant a l'hereu un deure («Abans de complir o lliurar els llegats, l'hereu *ha de pagar* els creditors coneguts [...]»)¹⁵. La regla, que s'inspira en aquell principi i té com a pressupòsit lògic que els legataris s'hagin d'adreçar a l'hereu per a reclamar el llegat, el que fa és legitimar l'hereu per a posposar durant el temps que convingui el compliment dels llegats o, fins i tot, per a deixar la pretensió del legatari en *un no-res* si ha calgut aplicar l'objecte del llegat a la satisfacció o pagament dels crèdits i càrregues hereditaris. El principi donaria raó també de l'article 461-21.3 CCCat, que legitima els creditors hereditaris que apareguin després del compliment dels llegats a «repetir» contra els legataris si el romanent hereditari (que, cal entendre, li ha quedat a l'hereu) no és suficient per a satisfer els crèdits. Ni una regla ni l'altra són presents en l'article 461-20 CCCat, relatiu a l'adquisició pura i simple. Això no pot pas voler dir que, en aquests casos, aquell principi no regeix; de fet, l'article 432-2.1f CCCat proclama, amb caràcter general (tot i que ho faci formalment a propòsit de les regles que regeixen les donacions *mortis causa*), que, a l'hora de cobrar, els creditors passen per davant dels legataris (i, de retruc, dels donataris *mortis causa*). De fet, en

La RDGDEJ aborda indirectament per què el legatari no pot prendre possessió per si mateix; el que s'hi qüestiona, de fet, és per què la inscripció del *dret* llegat sobre una cosa específica i determinada exigeix una escriptura de lliurament efectiu de la possessió (vegeu els art. 14 de la Llei hipotecària i 81 del Reglament de la Llei hipotecària). La RDGDEJ posa en dubte el sentit d'aquesta exigència emparant-se en la naturalesa de dret de crèdit que tindria el dret en la reducció; noteu, però, que en el dret avui vigent la facultat de reducció és una facultat de configuració jurídica, i no pas un dret de crèdit, que, en canvi, és el que escau a la llegítima (art. 451-1 CCCat) i, segons la RDGDEJ, també a la quarta falcídia. Per la seva banda, la RDGDEJ del 15 de març de 2011 (Resolució JUS/803/2011, DOGC, núm. 5851 [4 abril 2022], p. 20408 i seg.) afirma, a propòsit de la necessitat que el legatari reclami al gravat el lliurament del llegat:

El fonament d'aquesta exigència és a la naturalesa mateixa de la institució d'hereu en el dret català, figura clau en l'ordenació de la successió. L'hereu és el successor del causant: adquireix els seus béns, se subroga en les seves obligacions, queda vinculat pels seus actes propis i ha de complir les càrregues hereditàries [...]. L'hereu, com a successor del causant, és qui ha de complir les càrregues hereditàries, entre les quals hi ha el compliment dels llegats.

Cal fer notar, però, que només són càrregues les despeses derivades del compliment o lliurament dels llegats, però no els llegats en si mateixos (art. 461-19 CCCat), i que el fet que s'imposin a càrrec de l'hereu és la conseqüència (no pas la raó) d'haver negat al legatari la facultat de possessionar-se per si mateix del llegat.

15. La cursiva és nostra.

l'adquisició pura i simple el que canvia és la massa patrimonial sobre la qual es pot fer efectiva la responsabilitat per deutes, que s'*eixampla* i esquitxa també els béns adquirits per l'hereu al marge, abans o després, de la successió; si l'adquisició és pura i simple, els creditors podran perseguir tots els béns de qui, aleshores, és el *deutor* (és a dir, tot el patrimoni de l'hereu, sigui quina sigui la seva procedència), però sense que això impliqui que, en cas d'insuficiència patrimonial de l'hereu, els creditors no puguin reclamar (o, en paraules de l'article 461-21.3 CCCat, «repetir») als legataris.¹⁶ En qualsevol cas, des de la perspectiva dels creditors hereditaris (i, almenys, pel que fa a l'adquisició a *benefici d'inventari*), que els legataris no puguin prendre possessió per si mateixos d'allò que se'ls ha llegat evita la dispersió dels béns (que es mantenen materialment concentrats en mans de l'hereu) i els estalvia perseguir a cadascun dels dits legataris; però noteu que si aquesta legítima retenció en mans de l'hereu no s'imposés (com passa, per exemple, en l'article 432-4.1 CCCat) o no regís, sigui pel que sigui (per exemple, perquè els legataris estaven legitimats per a prendre possessió per si mateixos i ho van fer [art. 427-22.4 CCCat], perquè els creditors apareixen després del lliurament dels llegats o, fins i tot, perquè l'hereu infringeix la prelación prevista en l'article 461-21.2 CCCat), els creditors igualment podrien reclamar contra els dits legataris *pràcticament* de la mateixa manera que els béns llegats, integrats en el patrimoni del deutor, responien dels deutes del causant abans de la seva mort.¹⁷

Quant a la reducció o supressió de llegats excessius (art. 427-39 CCCat), es tracta d'una regla que opera només en cas de llegats d'eficàcia obligacional. El precepte posa un límit al compliment d'aquest tipus de llegats, que encaixa amb la legitimació per a ser persona *gravable* amb un llegat (art. 427-7.1 CCCat): aquests llegats s'han de complir però fins al topall que representa el «benefici patrimonial» obtingut per causa de mort per qui resulta gravat per l'atribució (art. 427-7.1 CCCat). Per als lle-

16. Si l'adquisició ha estat pura i simple, es plantejaria si a l'empara del principi esmentat l'hereu estaria legitimat per a retenir el lliurament dels llegats o, per al cas de llegats obligacionals, per a no complir-los de moment i fins a haver satisfet els creditors hereditaris.

17. La diferència entre la manera en què aquests béns responen dels deutes del causant abans i després de la seva mort s'explica, essencialment, a l'empara de dues circumstàncies. La primera obeeix a la disseció entre el deute (en el qual succeeix l'hereu, i no pas el legatari [tret del supòsit previst en l'art. 427-28.4 CCCat]) i la responsabilitat (que es predica del bé, la titularitat del qual correspon al legatari, no pas a l'hereu, des de la delació). No es tracta d'un supòsit anòmal. Tot i que sigui en un altre context, passa quelcom semblant en l'article 531-14 CCCat; aquí, els béns donats (titularitat del donatari) acaben responenent, en determinats casos, dels deutes del donant. La segona circumstància és que, viu el causant, la responsabilitat pels seus deutes afecta, sense distincions, el seu patrimoni; un cop mort i atribuït el bé al legatari (que és un *tercer* respecte del deute heretat per l'hereu), s'ha de respectar aquest negoci de destinació fet pel causant i, en conseqüència, la responsabilitat del bé llegat exigeix esgotar abans els *béns hereditaris rebuts per qui ara deu*, que és l'hereu. Si l'adquisició és pura i simple, la insuficiència patrimonial per a fer front als creditors del causant i a les càrregues hereditàries s'ha de considerar valorant allò rebut a títol hereditari i la resta de béns que pugui tenir l'hereu.

gats d'eficàcia real, aquesta regla no regeix ja que, per la mateixa naturalesa d'aquest tipus de llegats, el seu compliment mai no arribarà a neutralitzar aquell benefici o, dit altrament, el gravat no haurà de *sacrificar* o aplicar allò rebut per a satisfer aquests llegats; *no hi perdrà mai res, mai no desapareixerà el benefici patrimonial obtingut*, perquè allò llegat en cap moment va arribar a ser seu i sí, en canvi, del legatari d'ençà de la delació. O, encara d'una altra manera: no hi ha cap problema en el fet que «el valor dels llegats» d'eficàcia real «excedeixi el que la persona gravada obté per causa de mort», perquè res no impedeix que el legatari rebi, en virtut del llegat d'eficàcia real, quelcom de valor que excedeixi el que acaba adquirint l'hereu. En canvi, el compliment d'un llegat d'eficàcia obligacional sí que pot acabar neutralitzant aquell benefici si cal aplicar-lo al dit pagament. En el marc dels llegats d'eficàcia obligacional, la manca de legitimació per a «prendre possessió per si mateix» (art. 427-22.3 CCCat) equivaldria a la manca de legitimació per a cobrar-los per si mateix. I això en cap cas no és estrany; de fet, la regla general és la de la reclamació del compliment o pagament del deute (per exemple, per mitjà de l'exercici de la pretensió corresponent), i no pas la del cobrament *motu proprio* pel mateix creditor. En aquest context, hom diria, doncs, que el règim de la supressió o reducció de llegats excessius no justifica la manca de legitimació del legatari (afavorit amb un llegat d'eficàcia real) per a prendre possessió per si mateix del bé llegat.

¿La justifica, en canvi, el «dret a detreure la quarta falcídia» (art. 427-44 CCCat)? Els termes d'aquella justificació menen a la literalitat de l'article 427-40.1 CCCat, que diu que, a fi que a l'hereu li quedi «lliure la quarta part de l'actiu hereditari líquid», se li atribueix la facultat de «reduir» les atribucions successòries («l'hereu pot reduir els llegats [...]»), tot plegat a fi de poder «retenir en propietat aquesta quarta part». La reducció, per tant, provoca una modificació jurídica que altera la titularitat d'allò llegat (adquirida pel legatari, amb i per la delació [art. 427-15 CCCat]), de manera que aquella quarta part esdevé ara de l'hereu.¹⁸ I aquesta quarta part no s'ha de lliurar al legatari perquè ha deixat de ser seva. En aquest context, no hi ha, estrictament, *retenció* d'un bé aliè, sinó possessió d'un bé propi; si de cas, de *retenció* n'hi ha mentre

18. És des d'aquesta perspectiva que l'adquisició del llegat ha esdevingut ineficax (i, això, en concordança amb la presentació sistemàtica de la regulació de la quarta falcídia [art. 427-40 i seg. CCCat] en la secció tercera [«Ineficàcia dels llegats»] del capítol VII del llibre VI del CCCat). La reducció o supressió determina «la pèrdua» d'aquella titularitat, ja sigui íntegrament, ja sigui en part (*arg. ex art. 451-22.4 CCCat*).

l'hereu valora si té dret o no a reduir i si decideix fer-ho o no.^{19,20} La qüestió és, però, si l'efectivitat d'aquesta facultat justifica que el legatari no pugui prendre possessió per ell mateix d'allò que és seu. Per què no s'hauria de poder reduir el llegat encara que el bé es trobés ja en possessió del legatari? Senzillament es tractaria aleshores d'afegir a la facultat de reducció, entesa com a facultat d'alterar la titularitat de l'objecte del llegat (que transitaria, en la part *reduïda*, a l'hereu), una pretensió restitutòria adreçada a obtenir la possessió de la dita part o porció. De fet, l'article 427-44 CCCat avala que la possessió del legatari no implica necessàriament la pèrdua de la facultat de reduir. Això és així, almenys, en els dos supòsits que s'hi consideren: el primer és el de l'hereu que ha lliurat els llegats sense renunciar, ni expressament ni tàcitament, a la reducció (art. 427-44.1, *a contrario sensu*, CCCat);²¹ el segon és el del legatari que ha pres pos-

19. Estrictament, el CCCat no fixa un termini per a l'exercici del «dret a detreure la quarta falcídia» (art. 427-44.1 CCCat) ni, en general, per a exercir l'acció de reducció o supressió de llegats; pel que fa a això últim, l'article 427-44.2 CCCat només preveu la caducitat de l'acció per al cas que els legataris, autoritzats degudament, haguessin pres possessió dels béns; al contrari, es podria concloure que en altres casos (i, en concret, quan és l'hereu qui posseeix els béns) no hi ha termini d'exercici. La clau de volta pot trobar-se en la reclamació que el legatari li pugui adreçar per a exigir-li el lliurament, ja que, aleshores, una de dues: o bé se li lliura la possessió, o bé es *reté* el bé *en propietat* i en concepte de quarta falcídia (altrament, no hi hauria motiu vàlid per a legitimar la *retenció d'un bé* aliè).

20. El que es diu en el text té sentit si es tracta de llegats d'eficàcia real. Si el llegat és d'eficàcia obligacional, també hauria de ser possible reduir-lo en el sentit d'extingir-lo parcialment a fi que el seu compliment no neutralitzi íntegrament allò rebut per causa de mort i que, com a mínim, l'hereu pugui conservar (en el sentit de no aplicar al pagament del llegat) una quarta part del valor d'allò rebut (segons l'art. 444 del Projecte de Compilació de 1955: «[...] dicha reducción operará dejando liberado al heredero por la parte proporcional de su obligación»; vegeu «Proyecto de la Compilación del derecho civil especial de Cataluña», a *Proyecto d'apèndix i materials precompilatoris del dret civil de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, 1995, p. 889; aquesta disposició, però, no va arribar a la Compilació: vegeu l'art. 232 de la Compilació de dret civil especial de Catalunya [CDCEC], que només recull part de l'art. 444 del Projecte del 1955). La reducció de llegats d'eficàcia obligacional per raó de la quarta falcídia només molt *impròpiament* opera per la via de la *retenció en propietat* d'una quarta part del patrimoni hereditari, ja que la part retinguda ja és de l'hereu d'ençà de l'acceptació (de manera que la reducció no *pren* una titularitat al legatari per a *adquirir-la* l'hereu); la *reducció* només retalla l'abast del dret de crèdit del legatari, però sense que això tingui una projecció immediata en els béns hereditaris adquirits per l'hereu; senzillament, el legatari no li podrà exigir el compliment de *tant*.

21. De l'article 427-44.1 CCCat es dedueix que hi ha renúncia tàcita si l'hereu va lliurar íntegrament els llegats sabent que tenia dret a detreure'n la quarta falcídia (vegeu, qualificant el supòsit de *renúncia presumpta*, Isabel MIRALLES GONZÁLEZ, «Comentari a l'art. 427-44», a Joan EGEA FERNÁNDEZ i Josep FERRER RIBA (dir.), *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, volum I, Barcelona, Atelier, 2009, p. 887. Per la seva banda, la Sentència de l'AP de Barcelona del 16 de març de 2006 (JUR 2006\231710) senzillament nega, a l'empara de la prohibició d'anar en contra dels propis actes (avui prevista en l'art. 111-8 CCCat), que l'hereu pugui reduir res després de lliurar els llegats sense fer reserva en concepte de quarta falcídia. Pel que fa a la reducció per raó d'excés, l'article 427-39.1, al final, CCCat també vincula la pèrdua de la facultat de reduir al coneixement («sabent») del caràcter excessiu dels llegats satisfets íntegrament.

sessió per si mateix perquè hi està autoritzat. En aquest darrer cas, l'article 427-44.2 CCCat afegeix que el termini per a reduir són quatre anys a comptar de la mort del causant. ¿Això últim vol dir que *no* hi ha termini en cap altre cas i que la reducció esdevé inaducable?^{22,23,24} I encara una altra qüestió: si el legatari ha pres possessió *sense* estar-hi autoritzat, ¿l'hereu què ha de fer: recuperar primer la possessió de tot l'objecte llegat i, després, reduir la part que escaigui i lliurar al legatari la no reduïda, o bé pot senzillament reduir sense tenir, abans, la possessió del bé?²⁵ Sigui com sigui, sembla que la «retenció en propietat» de l'article 427-40.1 CCCat (entesa com a legitimació de l'hereu per a *no lliurar, totalment o parcialment, el bé i quedar-se'l en propietat*) és una manera de donar efectivitat al dret a la quarta falcidia o quota hereditària mínima (o al dret que li quedi «lliure [i en propietat] la quarta part de l'actiu hereditari líquid» [art. 427-40.1 CCCat]). L'instrument tècnic al servei de la quarta seria, en tot cas, l'acció de reducció (adreçada a *reduir* la titularitat del legatari i a fer que aquesta part reduïda *faci trànsit* a l'hereu). I només és a fi d'afavorir la *fluidesa* de tot plegat que no es permet que el legatari pugui prendre possessió per si mateix; més clar: és més fàcil per a l'hereu *quedar-se allò que ja posseeix* que no pas *reclamar al legatari posseïdor*. La conclusió última és, doncs, que aquella manca de legitimació no és un requisit tècnic del qual depengui l'efectivitat de la quarta falcidia, ja que, tècnicament, l'acció de reducció no exigeix posseir el bé sobre el qual es projecta.

22. Vegeu *supra* la nota 21.

23. Vegeu Pedro del POZO CARRASCOSA, Antoni VAQUER ALOY i Esteve BOSCH CAPDEVILA, *Derecho civil de Cataluña. Derecho de sucesiones*, Madrid, Marcial Pons, 2017, p. 273. Els autors sostenen que el termini també és de quatre anys si el legatari ja tenia la possessió del bé abans de la mort del causant o si la possessió va ser lliurada per la persona legitimada (per exemple, un marmessor).

24. La caducitat de l'acció de reducció planteja la de la subsistència del «dret a detreure la quarta falcidia»: malgrat que ja no es puguin reduir els llegats, ¿aquest dret perviu (com ho fa, per exemple, la llegítima [amb un termini de prescripció de deu anys; art. 451-27 CCCat] malgrat la caducitat de l'acció d'inoficiositat [pel pas de quatre anys d'ençà de la mort; art. 451-24.2 CCCat])?

25. Vegeu, a propòsit de l'anomenat *interdicte «quod legatorum»*, José PELLA Y FORGAS, *Código civil de Cataluña*, tom IV, Barcelona, Vela, 1943, p. 30. Es remunta a l'època prejustiniana i s'adreça a l'hereu pogués recuperar «las cosas de las que se hubiese apropiado el legatario» a l'efecte d'«asegurar al heredero la detracción de la cuarta falcidia, porque se alcanza, desde luego, que si por acto propio los legatarios se llevasen de la herencia las cosas que les fueron legadas, medrado estaría tal heredero para hacer la detracción». Regia, només, en el cas dels anomenats llegats *per damnationem, sinendi modo i per praeceptionem*, que demanaven la intervenció de l'hereu, mentre que en el llegat *per syndicationem* el legatari podia reivindicar el bé a qui el tingués (sobre aquestes modalitats, vegeu Joseph-Louis-Elzéar ORTOLAN, *Explicación histórica de las Instituciones del emperador Justiniano*, tom I, llibres I i II de les *Instituta*, Madrid, Librería de D. Lecadio López, 1977, p. 650 i seg.; quant a la unificació dels diferents tipus de llegats i el reconeixement a tot legatari d'una acció personal i d'una de real, vegeu *Instituta*, II, 30, § 2: «[...] disposuit, ut omnibus legatis una sit natura, et, quibuscumque verbis aliquid derelictum sit, liceat legatariis id persequi, non solum per actiones personales, sed etiam per in rem et per hypothecariam [...]».

Això últim, ho rebla el règim de l'acció d'inoficiositat legitimària (art. 451-24 CCCat). Certament, és l'hereu qui respon del pagament de la llegítima (art. 451-15 CCCat), però noteu que: primer, literalment en el CCCat no hi ha cap norma que legitimi l'hereu a no lliurar els béns llegats fins que s'hagi satisfet la llegítima i en previsió d'ésser necessari reduir-ne o suprimir-ne algun (cfr. art. 461-21.2 CCCat);²⁶ segon, un cop lliurats els llegats, tant l'hereu com els legitimaris tenen acció per a reduir o suprimir llegats a fi i efecte de provocar una «pèrdua de titularitat» suficient per a satisfer la llegítima (art. 451-22.3 CCCat). Des de la perspectiva de la llegítima, doncs, que el legatari no pugui prendre possessió per si mateix també s'explica des d'una perspectiva pràctica adreçada a facilitar-li el cobrament del seu dret: quan el reclami a l'hereu, si la situació és d'inoficiositat legitimària *sembla* que és més fàcil que el reclamat redueixi llegats i apliqui la part reduïda al pagament de la llegítima, que no pas que el legitimari hagi d'adreçar-se al legatari i reduir l'atribució.²⁷

II. ¿I si, tot i no estar-hi legitimat, el legatari pren possessió per si mateix de l'objecte llegat? Caldria distingir aleshores en funció de si la possessió l'havia pres abans l'hereu o no (art. 411-6 CCCat). Si el posseïdor és un tercer, l'article 427-22.3 CCCat legitima directament el legatari per a reivindicar; en aquest cas, adquirirà la possessió sense passar, abans, per la possessió de l'hereu. En aquest supòsit, no s'ha de posar en dubte que els creditors hereditaris podran perseguir el bé en els termes de l'arti-

26. Entre altres possibles títols, l'article 81 del Reglament hipotecari demana, a fi de poder inscriure el dret llegat: o bé una escriptura de manifestació feta pel legatari autoritzat per a prendre la possessió per si mateix «siempre que no existan legitimarios», o bé una escriptura de lliurament atorgada pel marmessor o hereu i el legatari. Ni l'existència de legitimaris frena el lliurament per l'hereu ni, en el context del dret català, s'acaba de veure per què la llegítima impedeix la inscripció en el Registre (cal entendre, mentre estigui pendent de pagament), ja que, si cal, el legitimari (i el mateix hereu) pot reduir o suprimir el llegat.

27. L'afavorit amb una atribució particular feta en un pacte successori, a diferència del legatari, pot prendre possessió «per ell mateix» (art. 431-30.3 CCCat). Aquesta legitimació també la té el donatari *mortis causa* (art. 432-4.2 CCCat). Les coincidències no acaben aquí: ni aquest tipus de donacions ni aquelles atribucions són reduïbles per raó de la quarta falcídia; ni les unes ni les altres tampoc no són imputables a aquesta quarta part (art. 427-42 i 427-43 CCCat; vegeu Susana NAVAS NAVARRO, «El pacto sucesorio de atribución particular en el Código civil de Catalunya», *Indret*, núm. 2/2009, p. 30, qui defensa que les atribucions particulars en un pacte successori excloses de la imputació i la reducció per raó de la quarta falcídia només haurien de ser les que afavoreixen un atorgant del pacte, però no les ordenades a favor d'un tercer). Però les unes i les altres sí que són reduïbles per inoficiositat legitimària (art. 451-22.3 CCCat) i resten també subjectes al dret preferent dels creditors hereditaris; això resulta de la lectura conjunta dels articles 432-2.1f (que identifica aquesta preferència com una *norma dels llegats*) i 431-30.5 CCCat (que mana aplicar a les atribucions particulars fetes en un pacte successori «les normes dels llegats, en allò en què siguin compatibles amb llur naturalesa irrevocable»). Tot plegat conforma un argument més de cara a evidenciar que, tècnicament, la presa de possessió del bé per l'afavorit (tant si és donatari com si és atributari) no altera ni la preferència dels creditors ni la dels legitimaris. Pel que fa a la quarta falcídia, ja s'ha dit (vegeu *supra*) que la *retenció només* facilita la *reducció*, però sense que l'arribi a condicionar fins al punt que, si no es reté, no es pugui reduir.

cle 461-21.3 CCCat, o que, si escau, l'hereu igualment podrà reduir o suprimir l'atribució per raó de la quarta falcídia o de la llegítima (art. 427-44. 2 i 451-24.1 CCCat).

Pot passar, però, que l'hereu *encara* no hagi esdevingut posseïdor²⁸ perquè encara *no* hagi pres possessió de l'objecte del llegat, ja sigui perquè, podent-ho fer, encara no ha adquirit el poder de fet en què consisteix la possessió (art. 521-2.1a CCCat), ja sigui perquè, com que el bé es troba en mans d'un tercer, passa que l'hereu no ha actuat de cara a adquirir-la. Pel que fa a això últim, les circumstàncies del cas determinaran les accions a l'abast de l'hereu, ja siguin les accions possessòries de les quals ja disposava el causant i que encara no hagin prescrit (art. 522-7.1 i 121-22 CCCat),²⁹ ja sigui l'acció adreçada a adquirir la possessió (art. 250.1.3 de la Llei d'enjudiciament civil (LEC)) o la mateixa acció de petició d'herència (art. 465-1 CCCat),³⁰ aquesta acció, però, només escaurà si qui es nega a lliurar la possessió a l'hereu ho fa perquè li discuteix el títol successori; en canvi, si la resistència a restituir no té a veure amb la condició d'hereu de qui li reclama els béns i sí, en canvi, amb el seu dret a posseir, aleshores serà procedent interposar una acció reivindicatòria que exigirà acreditar la titularitat que tenia el causant sobre el bé (art. 465.1.1, *a contrario sensu*, CCCat).³¹ Sigui com sigui, la circumstància comuna a tots els supòsits anteriors és, com dèiem, que l'hereu *encara* no ha esdevingut posseïdor. La qüestió rau, aleshores, a saber si el legatari pot, prescindint de tota reclamació envers l'hereu, procurar-se per si mateix la possessió de l'objecte del llegat. D'entrada, convé fer dues observacions. La primera és que l'acció de l'article 427-22.1 CCCat no decau pel fet que l'hereu no tingui la possessió del bé; no s'hi val, en aquest sentit, afirmar que la dita acció és improcedent perquè l'hereu no podrà lliurar allò que no té. Però passa que la manca de possessió en el moment de la reclamació afecta més l'efectivitat de l'acció (és a dir, si, a la pràctica, serà una bona via per a obtenir la possessió) que no pas la seva susceptibilitat de ser interposada: la legitimació passiva la té, en tot cas, l'hereu gravat (sigui o no posseïdor en el moment d'interposar-se) i d'aquí que, d'entrada, sigui ell a qui pertoquei *espavillar-se* (potser procurant-se abans la restitució o adquisició de la possessió del bé) a fi de poder complir el llegat (art. 427-18.1 CCCat). El segon comentari mena novament

28. La possessió recaurà sobre un bé aliè (adquirat pel legatari amb i per la delació [art. 427-15 CCCat]) i en concepte d'hereu, és a dir, en virtut no tant d'un «dret» (art. 522-1.1 CCCat) que legitima la dita possessió, sinó d'un títol successori que compleix la mateixa funció legitimadora.

29. Vegeu Juan José LÓPEZ BURNIOL i Pablo SALVADOR CODERCH, «Comentari de l'art. 411-6», a Joan EGEA FERNÁNDEZ i Josep FERRER RIBA (dir.), *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, p. 81.

30. Antoni MIRAMBELL ABANCÓ, «Comentari de l'art. 427-22», a Joan EGEA FERNÁNDEZ i Josep FERRER RIBA (dir.), *Comentari al llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions*, p. 814.

31. Si el dret a posseir del tercer deriva d'un suposat dret personal (per exemple, per raó d'arrendament, de comodat...), aleshores pertocarà a l'hereu interposar la pertinent acció contractual adreçada a la restitució de la possessió.

al que s'ha dit a propòsit de l'acció de petició d'herència i, en concret, als casos en què resulta improcedent perquè el posseïdor no vol restituir perquè defensa que la titularitat era seva i no del causant. En aquests supòsits, és precisament el legatari, i no pas l'hereu, el legitimat per a interposar l'acció reivindicatòria (art. 427-22.2 CCCat). Pel que fa a la resta, doncs, ¿aquest successor particular s'ha de limitar a reclamar *personalment* a l'hereu gravat la possessió (art. 427-22.1 CCCat), però sense poder interposar per ell mateix accions possessòries (de protecció o adquisició) relatives a un bé esdevingut seu d'ençà de la delació? Què fer, a més, si el que passa és que, reclamada la possessió a l'hereu, senzillament *no la pren* i, per tant, no la lliura? Sembla que només resta l'opció de forçar el compliment de l'obligació de lliurar (art. 427.22.1 CCCat) per la via de l'execució forçosa de la sentència que condemni al lliurament.^{32,33}

L'escenari és del tot diferent si, presa la possessió per l'hereu, el legatari el desposseeix sense reclamar-li abans el lliurament del llegat. La possessió del legatari, presa per si mateix i sense legitimació per a fer-ho, planteja diferents qüestions. Una seria la relativa a la seva condició de posseïdor de *bona* o de *mala fe*; certament, l'article 521-7 CCCat distingeix entre l'una i l'altra en funció de si en el posseïdor concorre o no «la creença justificable de la titularitat del dret» («dret» que, cal entendre, és en concepte del que es desposseeix); evidentment, aquesta creença la tindrà (i, a més, molt justificadament) el legatari afavorit amb un llegat d'eficàcia real relatiu a un dret posseïble; d'aquí resultaria la *bona fe* d'una possessió que el legatari hauria adquirit, però d'una manera (per si mateix) per a la qual no estava legitimat. Però aquesta manca de legitimació, més que tenyir de mala fe la possessió del legatari, potser l'única conseqüència que té és que permet que l'hereu pertorbat recuperi el bé per mitjà d'una ac-

32. Vegeu Pedro ALBIOL MARÉS, «Comentario del art. 271», p. 961, qui defensa que el legatari només pot demanar a l'hereu que prengui la possessió del bé per a després lliurar-l'hi a ell.

33. Pel que fa al lliurament de la possessió del fideïcomís, l'article 426-45 CCCat preveu que es faci en el termini d'un mes a comptar de l'endemà del dia en què es requereixi, judicialment o notarialment, al fiduciari. A més: primer, el títol de detentor si no lliura el fideïcomís en el dit termini; segon, legitima el fideïcomissari per a reclamar judicialment la possessió pels mitjans que estableix la «legislació processal». En cap cas no es permet al fideïcomissari prendre possessió per si mateix (tot i que la norma segurament no té present aquest cas i pressuposa que la possessió la té el fiduciari, sense plantejar-se el supòsit que aquest darrer ni l'hagi arribat a prendre o que l'hagi perdut). La reclamació judicial de la possessió de què parla l'article 426-45 CCCat no exclou cap mecanisme; per exemple, es podria interposar una pretensió possessòria (art. 250.1.3 LEC), però, també, una de reivindicatòria (que és l'única esmentada en l'art. 427-22.2 CCCat). Noteu, però, que aquests mecanismes pressuposen un bé concret, mentre que l'objectiu del fideïcomissari (almenys en cas de fideïcomís universal) és la presa de la possessió «de l'herència» (art. 426.45.1 CCCat), que perfectament pot encloure posicions jurídiques no possessòries. Serveix, en canvi, a aquesta universalitat l'acció de petició d'herència (art. 465-1 CCCat), de la qual podria també fer ús el fideïcomissari per molt que, com la reivindicatòria, la considera, d'entrada, la norma civil (art. 544-1 i 465-1 CCCat) abans que la processal. Per altra banda, es podria plantejar l'aplicació per analogia de l'article 426-45 CCCat, quant a la consideració de l'hereu gravat com a detentor, per al cas de no lliurar injustificadament el llegat al legatari quan aquest li reclama el lliurament o compliment.

ció possessòria (art. 522-7.1 CCCat). Però, aleshores, aquesta primera qüestió mena a una segona, que és la del sentit o la utilitat d'aquesta recuperació. En concret, per què interessaria promoure aquella restitució en aquells supòsits en els quals ni tan sols escau retenir per raó de la quarta falcídia o, si escau, l'hereu ja pot interposar *només* una acció de reducció?; quin interès hi hauria a recuperar la possessió si no pertoca reduir per raó d'inoficiositat o, si pertoca, si l'hereu o el legitimari ja disposa també d'una acció de reducció o supressió?; en fi, en què de bo reverteix aquesta recuperació de la possessió per part de l'hereu si el creditor hereditari també pot adreçar-se al legatari?

2.3. A PROPÒSIT DE LA PRESCRIPCIÓ

I. A fi de no veure's paralitzades per l'al·legació de prescripció, les pretensions adreçades a obtenir el compliment o el lliurament del llegat s'han d'exercir *a temps*. Aquest exercici, que pel que fa al legatari implicarà la consolidació del llegat (o, dit altrament, la pèrdua de la facultat de repudiar l'atribució [art. 627-16.1 CCCat]), resta sotmès a diferents terminis de prescripció en funció de quina sigui la naturalesa del llegat. Si es tracta d'un llegat d'eficàcia obligacional, seran aplicables o bé el termini triennal de l'article 121-21a CCCat (per al cas que la prestació consisteixi en un pagament periòdic que s'hagi de complir per anys o per terminis més breus) o bé, en altres casos, el termini decennal de l'article 121-20 CCCat. Però si es tracta d'una titularitat real susceptible de reivindicació, regeix la imprescriptibilitat de l'article 544-3 CCCat, i això tant si l'acció s'interposa contra el gravat com si es formula contra un tercer (art. 427-22.3 CCCat).³⁴ Si s'opta per reclamar el lliurament a l'empara del títol successori, i no tant del dret atribuït,³⁵ és a dir, a través de l'acció personal de l'article 427-22.1 CCCat, aleshores el termini de prescripció, a manca de cap altre, és el decennal de l'article 121-20 CCCat.

II. El còmput del termini s'inicia, en tots els casos, «quan, nascuda i exercible la pretensió», el legatari «coneix o pot conèixer raonablement les circumstàncies que la fonamenten i la persona contra la qual es pot exercir» (art. 121-23.1 CCCat). En aquest sentit, el naixement i el caràcter exercible de la pretensió remetent al moment de la mort, tret que, pel que fa a l'eficàcia de l'atribució, resti sotmesa a una condició

34. La càrrega de la prova en l'acció real és, però, més feixuga que en l'acció personal de l'article 427-22.1 CCCat, atès que la reivindicació exigeix, per part de la part actora (en el cas, el legatari), provar la titularitat del bé, fet que, al seu torn, implica acreditar la titularitat del causant (cfr. art. 465-1.1, al final, CCCat). Si la que s'interposa és l'acció personal, al legatari només li cal acreditar que el bé se li ha atribuït a títol de llegat.

35. Si el dret atribuït era un crèdit titularitat del causant, la seva prescripció serà la que escaigui en funció del tipus de crèdit.

suspensiva o a un termini inicial (art. 427-12 CCCat).³⁶ Pel que fa al coneixement, real o raonablement potencial, de les circumstàncies que fonamenten la pretensió, caldrà atendre al cas concret a fi d'analitzar en quin moment el legatari raonablement va poder ser coneixedor de l'atribució feta pel causant. Cal fer notar que aquestes circumstàncies no es limiten a la mort, sinó a la mateixa atribució particular, que és tant com dir que convindrà analitzar en quin moment el legatari va poder tenir coneixement del testament o del codicil atorgat i del contingut de l'un o l'altre.

El coneixement, real o potencial, es projecta també sobre la persona contra la qual es pot exercir la pretensió i que cal identificar amb el gravat o amb la persona legitimada per al lliurament (ja sigui un marmessor particular [art. 429-12 CCCat], ja sigui un d'universal [art. 429-9.1e i 429-10b CCCat]). Si el gravat és l'hereu, el còmput del termini de prescripció s'ha d'iniciar quan el legatari conegui (o quan hauria d'haver conegut) l'acceptació del títol. En conseqüència, la sola presa de possessió dels béns pel cridat (o, fins i tot, l'exercici d'accions possessòries [art. 411-9.1 CCCat]), sense que el dit posseïdor actuï en qualitat d'hereu, no basta per a legitimar-lo passivament, almenys pel que fa a la pretensió adreçada al compliment dels llegats d'eficàcia obligacional i també a la pretensió personal dirigida a obtenir el lliurament del llegat d'eficàcia real (art. 427-22.1 CCCat).³⁷ Ara bé, pel que fa a l'acció reivindicatòria (art. 427-22.2 CCCat), sembla que si el bé és posseït per un tercer, el legatari, convertit en titular d'ençà de la delació (art. 427-15 CCCat), podrà reivindicar-lo des del mateix moment de la mort i, si la possessió del tercer és injustificada, obtenir-ne la restitució prescindint de la situació d'herència jacent en què es pugui trobar el patrimoni hereditari. Però si la possessió l'ha pres el cridat, el legatari li la podrà reivindicar? La clau de volta, en aquest cas, sembla que serà la naturalesa de la possessió que es

36. La suspensió d'efectes priva el legatari de la facultat d'exigir el compliment del llegat (o, per la mateixa raó, de reivindicar el bé atribuït). Però, pel que fa al gravat, tot i que no «ha de lliurar [...] o complir» el llegat fins que venci el termini o acabi «la raó legal de demora» (art. 427-18 CCCat), pot anticipar el lliurament en cas de condició i terminis suspensius, llevat que el termini s'hagi establert en benefici del legatari (art. 427-12.3 CCCat).

37. Quan són cridats més d'un hereu i mentre n'hi hagi que encara no han exercit la delació, l'article 411-9.4 CCCat legitima els que hagin acceptat, «sota la seva responsabilitat», a «complir els llegats», entre altres actuacions. Sembla, però, que la norma pressuposa: o bé que el llegat grava a tots els hereus o bé, com a mínim, al que ha acceptat; en qualsevol altre cas, la regla no tindria sentit (perquè es deixaria el compliment del llegat a les mans d'algú que no és el gravat). Per altra banda, el lliurament de la possessió al legatari per part de l'únic cridat (o per part d'un dels cridats abans de l'acceptació de qualsevol d'ells) planteja la qüestió relativa als *efectes* del dit compliment; de fet, la qüestió de l'eficàcia va més enllà d'aquesta actuació particular i es pot plantejar sempre que el cridat dugui a terme un acte per al qual l'article 411-9 CCCat no li reconeix legitimació. Si, abans d'acceptar, el cridat o un dels cridats compleix amb el llegat, ¿aquesta actuació què implicarà: acceptació tàcita perquè es tracta d'un acte que no es pot fer si no és a títol hereu (art. 411-9.4 i 461-5a CCCat)? ¿O, senzillament, es tractarà d'un acte *ineficax* perquè no s'estava legitimat per a fer-lo (i per això, per exemple, es podrà recuperar la possessió com a acte de «defensa» de l'herència [art. 411-9.1 CCCat])?

pren i s'exerceix en situació d'herència jacent, és a dir, si es tracta, a més d'una possessió autoritzada, d'una possessió *justificada* i suficient, almenys, per a paralitzar l'acció reivindicatòria que pugui interposar el legatari. Ja s'ha indicat que l'article 411-9 CCCat exigeix que un dels cridats hagi acceptat per a «complir» els llegats, però l'expressió, certament, enllaça més amb l'acció personal que no pas amb la real. La reflexió final, que en cap cas esvaeix el dubte, és que si s'admet que l'acció reivindicatòria pot arribar a funcionar mentre l'herència es troba jacent i no s'ha acceptat (*arg. ex art. 411-9 CCCat*), aleshores potser convindria parlar del caràcter talment *privilegiat* dels llegats d'eficàcia real que recauen sobre la propietat d'un bé.